Aktuální problémy artisanální těžby v oblasti východoafrických velkých jezer

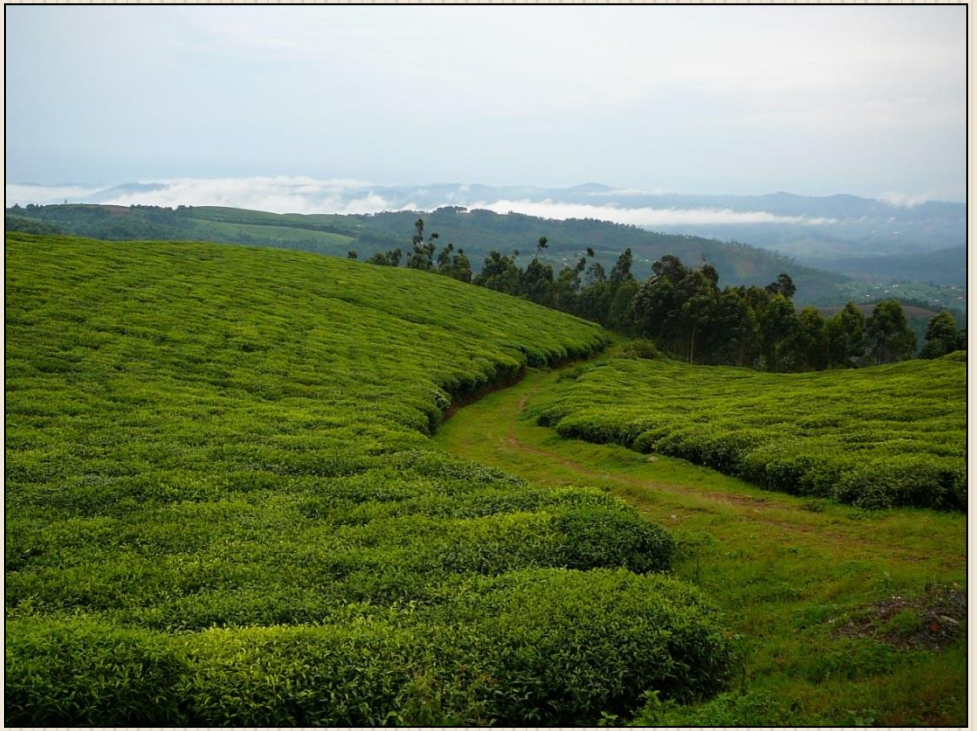
Mgr. Jan MACHÁČEK Ph.D.

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Ostravská univerzita, Chittussiho 10
jan.machacek@osu.cz

Příspěvek vznikl v rámci řešení grantového projektu SGS16/PřF/2018
Rozmístění kreativních odvětví v českých metropolitních regionech

Obsah

1. ASM a vymezení regionu
2. Cíl práce a hypotézy
3. Metodologie
4. Výsledky

Artisanal & Small-scale Mining (ASM)

- probíhá v chudých a odlehlých venkovských oblastech v převážně rozvojových zemích
- obživou pro chudé, málo vzdělané obyvatelstvo (často jediný zdroj příjmů)
- absence moderní techniky - těžba probíhá za pomoci jednoduchých nástrojů
- nedostatek bezpečnostních opatření
- velmi často se jedná o nelegální těžbu
- nízká produktivita, malá efektivnost
- ekonomická nestabilita
- zdravotní rizika
- poškozování životního prostředí

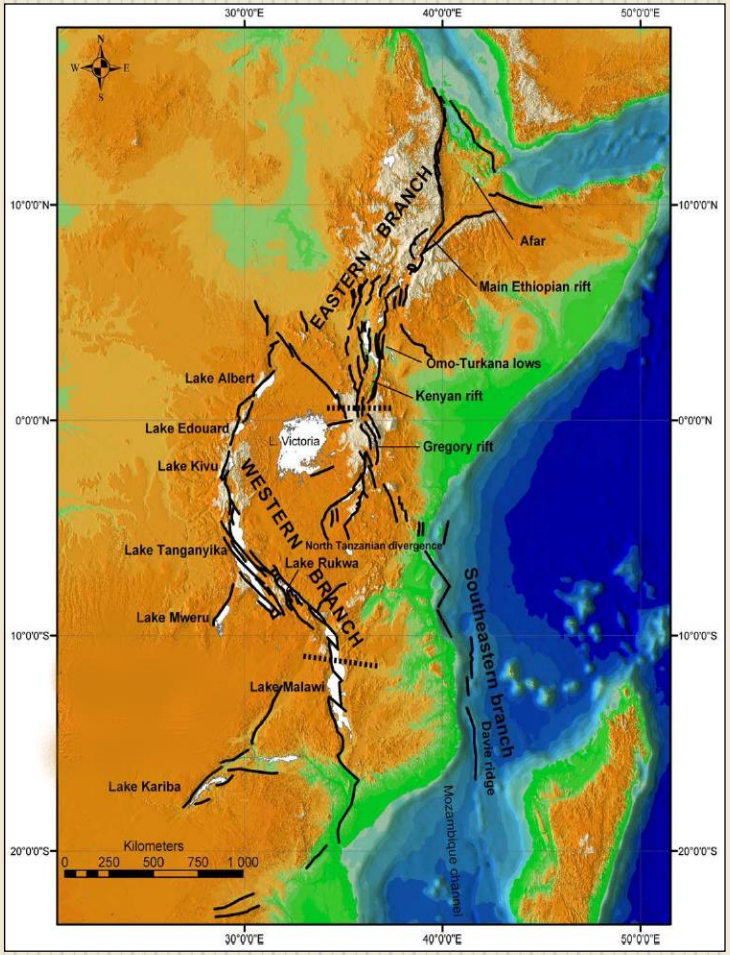

Východoafrická velká jezera (GLR)

součást Východoafrické příkopové propadliny
západní: Albert Rift Valley
východní: Gregory Rift Valley

Albert Rift Valley

- jezera:
  - Albertovo, Edwardovo, Viktoriino, Kivu, Tanganyika
- státy:
  - Demokratická republika Kongo, Uganda, Rwanda, Burundi, Keňa, Tanzanie
- podobné geologické podmínky
  - velmi bohatá oblast na minerály
  - unikátní prostředí: **850 rostlinných a živočišných druhů nevyskytujících se nikde jinde na světě**
  - biotop pro více než polovinu ptačích druhů a téměř 40 % savců v Africe
- podobné geografické faktory
- nejhustěji obydlená oblast v Africe

Zdroj dat: Chorowicz 2005

Východoafrická velká jezera (GLR)

Terénní výzkum

- **mapování krajinné struktury** vycházelo z metodologie Forman a Godron (1993)
  - srovnání krajinné struktury území nezasaženého a zasaženého artisanální těžbou
  - na základě mapování bylo vytvořeno 12 kategorií ploch
  - v území zasaženém těžbou byly za pomocí GPS zmapovány aktivní a neaktivní šachty

- **geomorfologický výzkum spojený s mapováním antropogenních tvarů reliéfu**
  - mapa sklonitosti ploch
  - mapy orientace a expozice ploch

Terénní výzkum

- **metoda expertních rozhovorů**
  - interpretovat pohledy subjektů na zkoumanou problematiku artisanální těžby nerostných surovin
  - vytvoření holistického obrazu zkoumané problematiky, zachycení toho, jak účastníci procesů situace interpretují

- **kartografické zpracování**
  - tvorba map a datových výstupů
  - mapování tvarů reliéfu

Výsledky

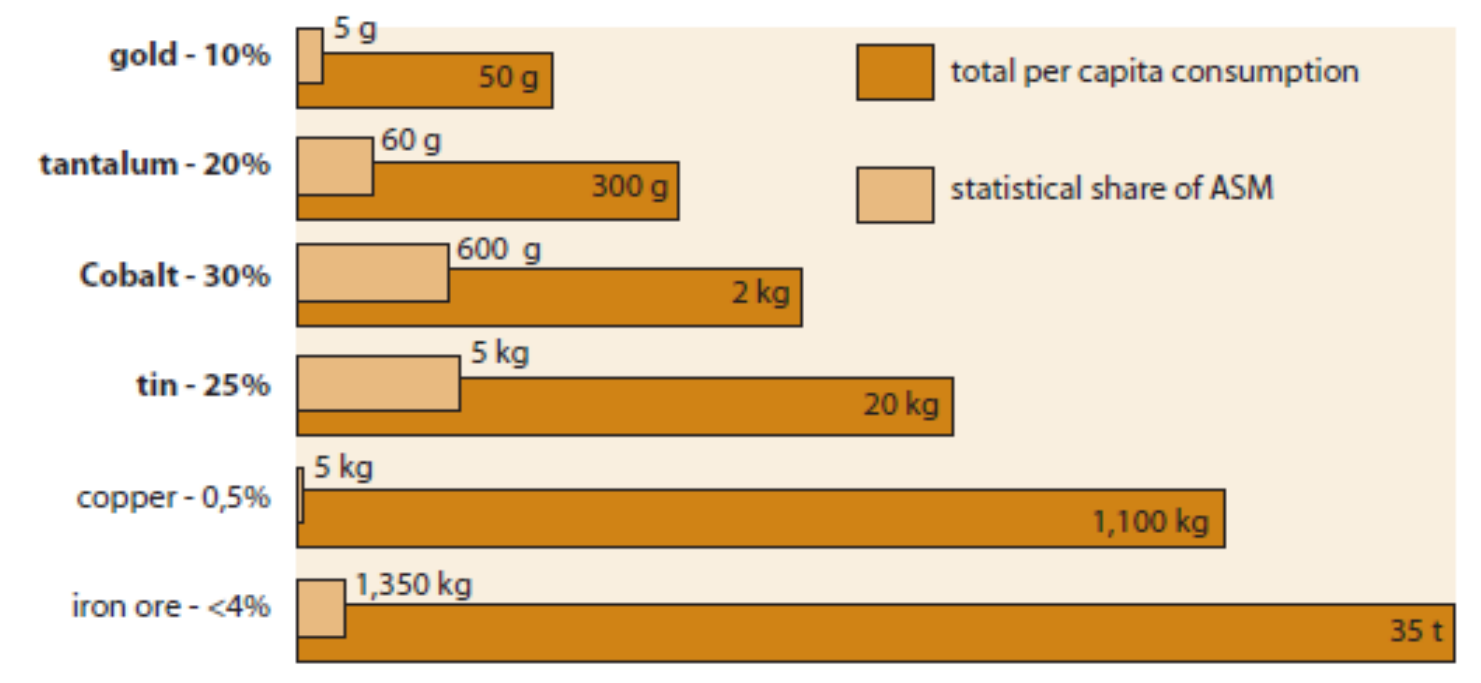
- na africkém kontinentě se nachází asi:
  - 30 % světových zásob minerálů včetně
    - 40 % světových zásob zlata
    - 60 % světových zásob kobaltu
    - 70 % světových zásob platiny

- podíl minerálů pocházejících z ASM tvoří:
  - 5 až 100 % celkové produkce
  - Tanzanie – 10 % produkce zlata
  - Rwanda - 60 % produkce wolframu
  - Středoafrická republika – 100 % zlata a diamantů

- do roku 1999 – 1 miliarda USD ročně (pouze zlato a diamanty)

Zdroj dat: United Nations Economic Commision for Africa 2011

Výsledky

Zdroj dat: United Nations Economic Commision for Africa 2011

- 3 T(G) minerály používané v elektrotechnickém průmyslu:
  - **tantalum** – tantal (columbit-tantalit = coltan)
  - **tungsten** - wolfram
  - **tin** – cín
  - **gold** - zlato

Světová produkce wolframu mezi lety 2000–2015 (t)

poř.	země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1.	Čína	37 000	38 500	55 100	36 200	59 900	51 200	45 000	41 000	50 000	51 000	59 000	61 800	64 000	70 500	71 000	73 000
2.	Rusko	3 500	3 500	5 300	3 600	2 800	2 800	2 800	3 400	3 000	2 665	2 785	3 314	3 537	2 973	2 800	2 600
3.	Kanada	--	--	2 295	3 636	--	384	1 983	2 305	2 277	1 964	420	1 966	2 194	2 128	2 344	1 680
4.	Bolívie	382	533	399	441	403	531	868	1 107	1 148	1 023	1 204	1 124	1 247	1 253	1 252	1 461
5.	Rakousko	1 600	1 237	1 377	1 381	1 335	1 280	1 153	1 117	1 122	887	977	861	706	850	870	861
6.	DRK	--	--	100	120	20	180	500	600	370	200	25	70	95	55	12	21
7.	Rwanda	108	142	153	69	90	318	820	920	670	380	330	520	700	1 100	1 000	850
8.	Portugalsko	743	698	693	715	746	816	780	846	982	823	799	819	763	692	671	474
9.	Španělsko	--	--	--	216	--	--	--	--	150	225	240	497	542	510	800	835
10.	Brazílie	18	22	24	30	262	577	525	537	408	192	166	244	381	494	490	510
11.	Austrálie	--	--	7	7	12	7	15	7	28	33	18	15	290	320	477	348
12.	Barma	74	48	83	96	107	168	197	183	136	87	163	140	140	140	140	140
13.	Thajsko	30	53	31	1	187	345	303	477	617	190	300	160	80	140	100	30
14.	Sev. Korea	500	500	600	600	280	650	900	230	270	--	110	110	100	65	70	70
15.	Burundi	--	--	--	13	8	94	238	144	125	110	100	165	190	55	170	20
16.	Peru	--	--	--	20	--	--	50	366	456	502	571	439	276	28	61	110
17.	Uganda	--	17	16	--	52	36	75	86	50	7	44	8	21	57	70	60
18.	Mongolsko	52	63	35	40	77	78	85	245	142	39	20	13	66	274	479	600

Zdroj dat: U.S. Geological Survey 2016

Světová produkce cínu a cínových rud mezi lety 2001–2015 (t)

poř.	stát	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1.	Čína	95 000	62 000	102 000	118 000	126 000	126 000	146 000	110 000	97 200	115 000	120 000	110 000	110 000	104 000	110 156
2.	Indonésie	90 000	88 142	71 694	65 772	80 000	80 933	66 137	53 228	46 078	43 258	42 000	41 000	59 412	51 801	52 000
3.	Peru	69 696	38 815	40 202	67 675	42 145	38 470	39 019	39 037	37 503	33 848	28 882	26 105	23 668	23 105	19 511
4.	Bolívie	12 298	15 242	16 755	17 569	18 433	18 444	15 972	17 320	19 575	20 190	20 373	19 702	19 300	19 802	N/A*
5.	Brazílie	12 500	14 200	12 217	12 202	11 739	9 528	11 835	13 899	9 500	10 400	10 725	13 667	12 000	25 534	25 000
6.	Barma	230	190	606	526	708	923	830	741	1 000	4 000	11 000	10 600	11 000	30 000	34 271
7.	Austrálie	9 602	6 268	3 819	1 196	2 819	1 478	2 071	1 783	13 268	18 263	14 014	6 158	6 474	6 900	N/A*
8.	Vietnam	4 500	4 500	2 100	3 500	3 500	3 500	5 400	5 400	5 400	5 400	5 400	5 400	5 400	5 400	5 400
9.	Malajsie	4 972	4 215	3 359	2 745	2 857	2 398	2 263	2 605	2 412	2 668	3 346	3 726	3 700	3 777	3 800
10.	DRK	50	20	40	4 500	2 800	3 800	7 600	9 900	9 900	8 600	4 800	3 700	3 000	6 500	6 400
11.	Rwanda	171	197	192	300	300	390	650	850	2 400	3 000	2 900	1 600	1 900	4 200	2 000
12.	Laos	400	366	360	400	100	450	570	690	598	925	674	762	800	866	900
13.	Nigérie	200	2 800	1 800	1 000	1 500	1 400	180	185	400	520	570	570	570	2 800	2 500
14.	Rusko	4 500	1 300	2 000	2 500	3 000	3 000	2 500	1 500	127	144	75	100	420	500	N/A*
15.	Thajsko	2 522	1 130	793	586	129	190	122	215	166	291	282	124	200	156	100
16.	Portugalsko	1 200	1 000	200	220	228	25	41	29	34	22	39	30	40	75	100
17.	Burundi	4	--	5	9	4	46	2	40	12	12	22	21	20	32	N/A*
18.	Mexico	8	9	21	24	17	25	25	15	--	--	--	--	--	--	--
19.	Niger	20	11	11	11	12	13	11	10	12	12	12	--	--	--	--

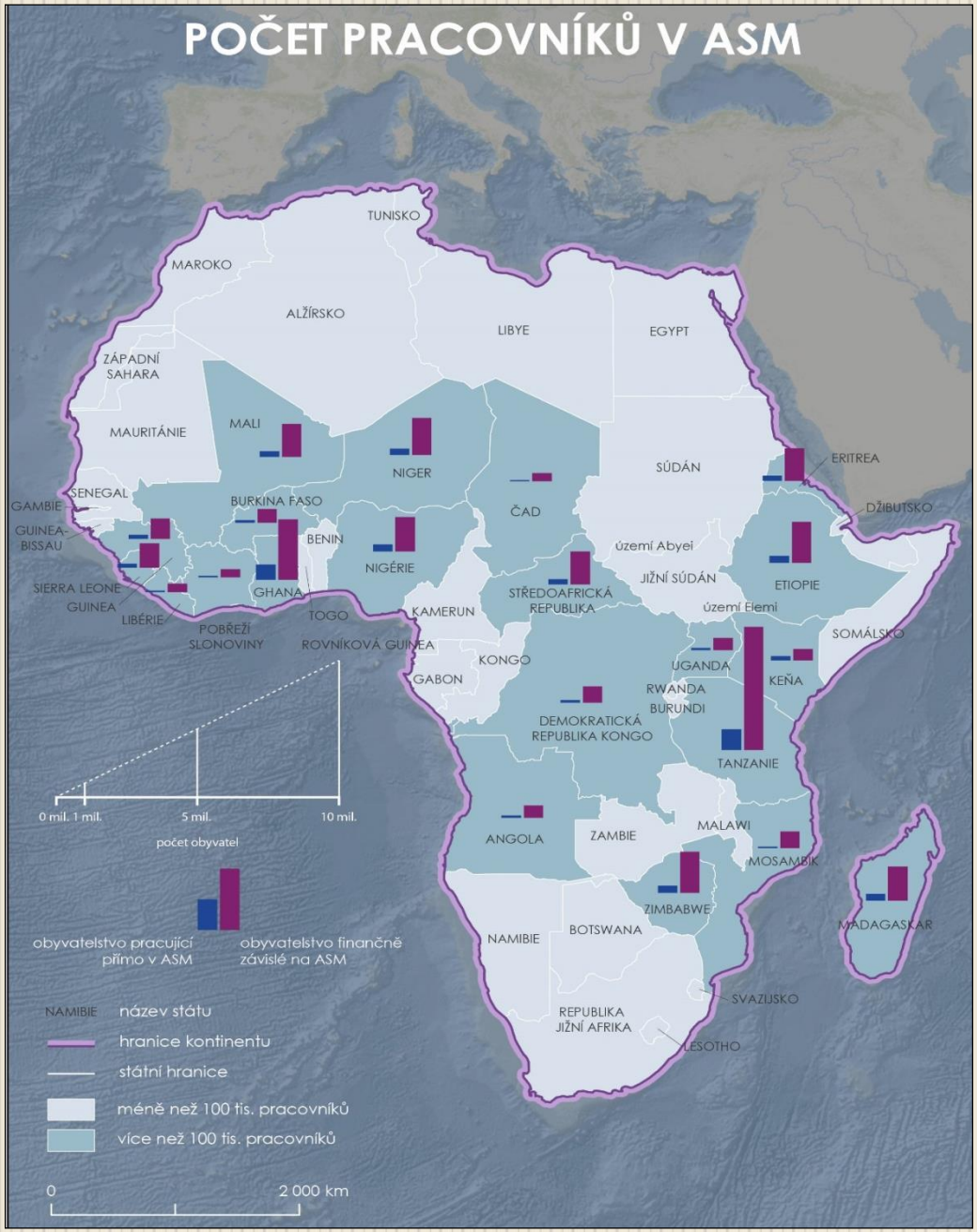
*Zdroj dat: U.S. Geological Survey 2016, Poznámka: *N/A – data nedostupná*

Světová produkce niobu, tantalu a koltanu mezi lety 2000–2014 (t)

poř.	stát	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Brazílie															
	Nb	51 900	65 000	68 800	N/A*	N/A*	N/A*	N/A*	57 267	58 000	58 000	44 270	45 198	57 471	51 497	50 000
	Ta	680	750	680	747	780	792	645	650	1 200	1 100	144	111	98	152	150
2.	Kanada															
	Nb	5 070	7 070	7 410	9 710	10 800	11 100	4 157	4 337	4 383	4 330	4 298	4 551	4 705	4 916	5 480
	Ta	228	308	232	245	253	282	249	201	150	110	13	31	37	9	0
3.	Rwanda – koltan	561	241	96	187	220	276	188	490	922	952	560	250	600	850	730
4.	DRK – koltan	450	200	100	113	74	124	52	428	527	468	397	380	380	150	200
5.	Nigérie – Ta	469	610	500	383	100	99	100	850	335	331	281	311	310	60	60
6.	Ethiopie – Ta	65	47	61	58	71	93	109	117	224	398	252	285	290	10	40
7.	Burundi – koltan	31	123	72	24	23	43	16	52	84	44	67	166	170	34	44
8.	Mozambik – Ta	25	27	47	189	712	281	80	196	396	405	55	139	140	43	23
9.	Austrálie – Ta	1 600	2 220	3 100	3 560	3 610	3 821	2 140	1 630	2 060	318	50	50	50	50	50
10.	Uganda – koltan	3	11	6	16	13	13	13	--	11	7	--	--	--	--	--
11.	Zimbabwe	--	30	480	13	50	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
12.	Namibie – Ta	2	5	9	100	30	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Zdroj dat: U.S. Geological Survey 2016

stát	počet pracovníků v ASM	počet obyvatel závislých na ASM	počet obyvatel pracujících v ASM (%)	počet obyvatel závislých na ASM (%)
Středoafrická rep.	400 000	2 400 000	11,6	69,8
Eritrea	400 000	2 400 000	8,2	49,2
Sierra Leone	300 000	1 800 000	7,8	46,7
Ghana	1 100 000	4 400 000	6,6	26,3
Zimbabwe	500 000	3 000 000	4,4	26,7
Niger	450 000	2 700 000	4,4	26,1
Mali	400 000	2 400 000	4,3	26,0
Libérie	100 000	600 000	4,1	24,9
Guinea	300 000	1 500 000	3,8	19,2
Tanzanie	1 500 000	9 000 000	3,7	22,5
Madagaskar	500 000	2 500 000	2,7	13,3
Burkina Faso	200 000	1 000 000	1,5	7,7
Čad	100 000	600 000	1,2	7,1
Angola	150 000	900 000	1,1	6,6
Pobřeží Slonoviny	100 000	600 000	0,8	4,7
Etiopie	500 000	3 000 000	0,7	4,1
Uganda	150 000	900 000	0,6	3,4
Nigérie	500 000	2 500 000	0,6	2,8
Mozambik	100 000	1 200 000	0,5	5,9
Dem. rep. Kongo	200 000	1 200 000	0,4	2,7
Keňa	250 000	800 000	0,5	1,7
CELKEM	8 200 000	45 400 000		

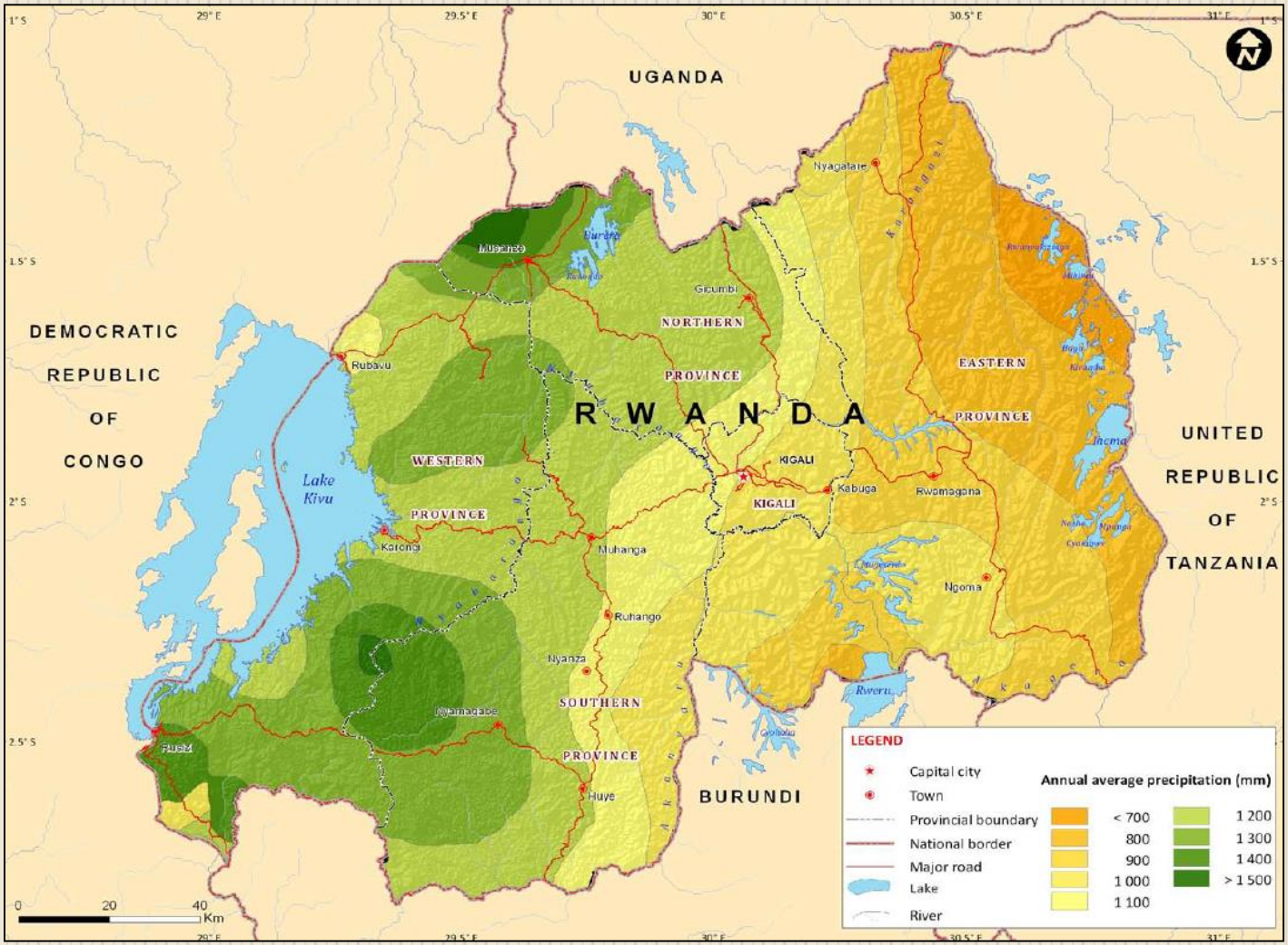

POČET PRACOVNÍKŮ V ASM
TUNISKO
MAROKO
ALŽÍRSKO
LIBYE
EGYPT
ZÁPADNÍ SAHARA
MAURITÁNIE
MALI
NIGER
SÚDÁN
ERITREA
SENEGAL
GAMBIE
BURKINA FASO
ČAD
DŽIBUTSKO
GUINEA-BISSAU
BENIN
území Abyei
NIGÉRIE
JIŽNÍ SÚDÁN
ETIOPIE
SIERRA LEONE
GHANA
STŘEDOAFRICKÁ REPUBLIKA
GUINEA
TOGO
KAMERUN
území Elemi
LIBÉRIE
POBŘEŽÍ SLONOVINY
ROVNÍKOVÁ GUINEA
SOMÁLSKO
KONGO
UGANDA
KEŇA
GABON
RWANDA
BURUNDI
DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA KONGO
TANZANIE
0 mil. 1 mil.
5 mil.
10 mil.
počet obyvatel
ANGOLA
ZAMBIE
MALAWI
MOSAMBIK
ZIMBABWE
MADAGASKAR
NAMIBIE
BOTSWANA
obyvatelstvo pracující přímo v ASM
obyvatelstvo finančně závislé na ASM
SVAZIJSKO
REPUBLIKA JIŽNÍ AFRIKA
LESOTHO
NAMIBIE název státu
hranice kontinentu
státní hranice
méně než 100 tis. pracovníků
více než 100 tis. pracovníků
0
2 000 km

Environmentální důsledky artisanální těžby nerostných surovin

- identifikace
- kvantifikace
- provedení typologie
- dokumentace

- Změny krajinné struktury
  - deforestace
    - těžba
    - pracovní migrace
- Ovlivnění geomorfologických procesů
  - přímé – technika těžby, přemísťování materiálu
  - vznik nových antropogenních tvarů
- Ovlivnění hydrologického režimu
  - kontaminace vod
    - rtuť
    - kaly
- Ovlivnění produkční schopnosti půd
  - sesuvy půdy, nadměrná erozní činnosti, vegetační pokryv
  - ztráta orné půdy

Lokalita Rutsiro

Lokalita Rutsiro

- 150 km severozápadně od Kigali
- Západní Provincie
- 485 obcí – 1 157 km^2
- 300 tis. obyv. (více než 60 % obyv. mladší 25 let)
- nejchudší provincie Rwandy

- Central Tungsten Belt of Rwanda
- hustá síť vodních toků
- 2 400 m n. m.
- průměrná roční teplota: 17°C
- srážky: 1 400 mm

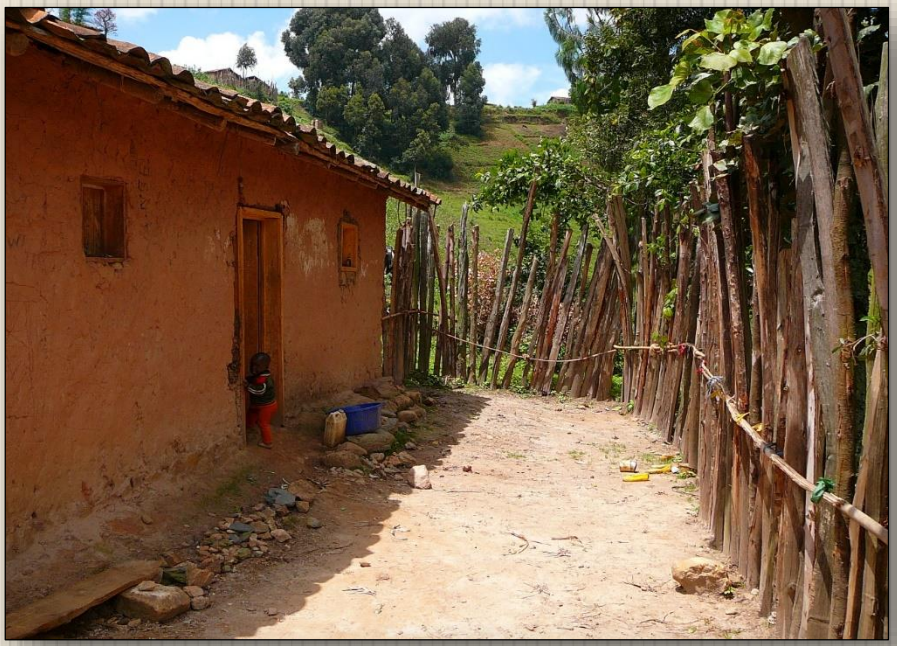

deforestace

svah narušený svahovými procesy

stržová eroze

šachta

strž

pinka

sesuvy půdy

Problémy

- odlišné kulturní prostředí
- pohyb v zemi s autoritářským režimem
- bezpečnostní situace
- zdroje dat (DRK)
- finance

Děkuji za pozornost

Příspěvek vznikl v rámci řešení grantového projektu SGS16/PřF/2018
Rozmístění kreativních odvětví v českých metropolitních regionech